ברזילון ריסני Sideritis perfoliata – צמח חודש סיון תשע"ז

שיר ורד

ברזילון ריסני *Sideritis perfoliata* הינו עשב רב-שנתי ממשפחת השפתניים הגדל בבתות וחורשים בחבל הים תיכוני ובספר. הצמח מצמיח בחורף שושנת עלים מוארכים ורכים הנישאים על פטוטרות ארוכות. באביב מתפתחים גבעולים בעלי 4 צלעות. גבעולים אלה נושאים עלים נגדיים, מוארכים ובעלי פטוטרות אך קצרים בהרבה מעלי השושנת. העלים העליונים בגבעולים חסרי פטוטרות. חלקו העליון של הגבעול מכוסה בשני סוגים של שערות: שערות בלוטיות קצרות ושערות רגילות לבנות וארוכות.

ברזילון ריסני. צילם: שיר ורד ©
מימין - העלים בחלקו העליון של הגבעול (אך מתחת לחפים) מוארכים, אך חסרי פטוטרת
משמאל - קטע גבעול בהגדלה. הגבעול מרובע ונושא שערות בלוטיות קצרות ושערות רגילות ארוכות
להגדלה - לחצו על התמונות

חלקם העליון של הגבעולים נושא את דורי הפריחה, כל דור פרחים עטוף על ידי 2 חפים ירוקים וקעורים דמויי ספל בעלי חוד בראשם. צידם התחתון של החפים מכוסה בעורקים בולטים בצורת רשת ובשפתם יש שערות לבנות ארוכות (=ריסים). דורי הפריחה צפופים בתחילת הפריחה, אך בשלב הבשלת הפרי הם מתרחקים זה מזה בעיקר בדורים התחתונים.

גביע הפרח צינורי ובעל 5 אונות קצרות בראשו. הכותרת דו-שפתנית, צבעה לבן-קרם אך משתנה לחום לאחר ההפריה, שפתה העליונה מחולקת בראשה לשתי אונות קצרות ושפתה התחתונה מחולקם לשלוש אונות. ארבעת האבקנים חבויים בצינור הכותרת, או בולטים מעט מעל שפת הכותרת התחתונה. בשלב הפריחה קל להבדיל בין מין זה ל**ברזילון ענף**

על פי הסימנים הבאים: שערות לבנות על חלקו העליון של הגבעול, ריסים בשפת החפים ודורי פריחה צפופים.

ברזילון ריסני פורח בקיץ בין החודשים יוני לספטמבר.

ברזילון ריסני. צילם: שיר ורד ©

מימין - חלקו העליון של גבעול הפריחה, הדורים צפופים, ריסים על שפות החפיות, חלקן התחתון של החפיות בעלת עורקים מרושתים, החפיות דמויות ספל ובראשם קוץ. הכותרת בצבע לבן קרם ונהית חומה לאחר ההפריה

משמאל - - דורי הפריחה התחתונים מתחילים להתרחק בסיום הפריחה

ברזילון ריסני – פרחים. צילם: שיר ורד ©

הסוג **ברזילון** מונה כ-190 מינים. רובם גדלים בעיקר במזרח התיכון ודרום-מזרח אירופה, אך גם באזורים אחרים כגון מַקָרונזיה (איים באוקיינוס האטלנטי – מדירה, האיים הקנריים, האיים האזוריים). חלק ניכר של מיני הסוג גדלים בהרים גבוהים (מעל 1000 מטר). 6 מינים גדלים בישראל: שלושה מינים – **ב. הלבנון, ב. הררי,** ו**ב. מרוחק** גדלים רק בחרמון; שני מינים – **ב. ריסני** ו**ב. ענף,** גדלים בחבל הים-תיכוני ובספר והמין השישי **ברזילון כפוף-שיניים** גדל בגלעד ובאתר בודד בגליל המערבי.

ביוון העתיקה היה נהוג להשתמש בעלים של אחד ממיני הסוג כדי לרפא פצעים שנגרמו ע"י דקירות חרב , ולכן ניתן לו השם *Sideritis* שמשמעותו מגן מפני ברזל. שמו העברי **ברזילון** ניתן כתרגום לא מדויק של השם המדעי. תואר המין בעברית "ריסני" ניתן לו על סמך הריסים הגדלים על גבעולי הצמח וחפי הפרחים ומבדילים אותו בקלות מהמין הים-תיכוני השני **ברזילון ענף**.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ורד ש 2017 ברזילון ריסני Sideritis perfoliata – צמח חודש סיון תשע"ז, צמח החודש העברי, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

ברזילון ריסני Sideritis perfoliata – צמח חודש סיון תשע"ז